

O'ZBEK VA INGLIZ TILIDAGI IBORA VA MAQOLLARNING O'ZARO QIYOSIY TAHLILI THE USAGE CONTEXTS AND SIMILARITIES OF EXPRESSIONS AND PROVERBS IN UZBEK AND ENGLISH

Razoqova Shirin Ulug'bekovna

*BuxDPI Tillar fakulteti Xorijiy til va adabiyoti
ta'lim yo'nalishi 1- bosqich talabasi*

Annotatsiya: ushbu maqolada kundalik hayot tarzida ishlatiladigan o'zbek maqol va iboralarining mohiyati aks ettiriladi va ingliz tilida yoritiladi. Shu bilan birga ularning ishlatish o'rinlari, qay holatda ishlatish kerakligi izohlanadi.

Annotation: This article reflects the essence of Uzbek proverbs and expressions used in daily life and explains them in English. Additionally, it provides insights into their usage contexts and clarifies when and in which situations they should be used.

Kalit so'zlar: maqol, ibora, tarjima, o'zbek, ingliz, muqobil, foydalanish, holat, maqsad, vazifa

Keywords: proverb, expression, translation, Uzbek, English, equivalent, usage, context, purpose, function

MAQOL- xalq og'zaki ijodi janri; qisqa va lo'nda, obrazli va obrasiz, grammatik va mantiqiy tugallangan ma'noli hikmatli ibora, chuqur mazmunli. Muayyan aniq shaklga ega.

IBORA -arabcha so'z, so'z birikmasi; biror tushuncha yoki fikr ifodalovchi, odatda, so'zlarning turg'un birikmasi (so'z birikmasi yoki gapga teng jumla); ta'bir. Bevosita nutq jarayonida hosil bo'lmaydigan, tilda bir butun holda mavjud bo'lib, shundayligicha nutqqa kiritiladigan so'z birikmasi yoki gapga teng jumla. Frazologik ibora Turg'un iboralarining ko'chma ma'noli, obrazli turi. *Oyog'ini qo'liga olmoq* (juda tez yugurmoq), *ammamning buzog'i* (lalaygano', ilonning yog'ini yalagan) (o'ta ayyor)

1. Bilmaganni bildim dema, Qilmaganni qildim dema

Bu maqol odamlarni sodir bo'lmagan voqealar yoki o'zlari bilmagan narsalar haqida gapirmaslikka undaydi. Ma'nosi shuki, inson bilmagan narsasini bilaman deb yoki qilmagan ishini qildim deb da'vo qilmasligi kerak. Bu rostgo'ylik va samimiylikka chaqiruvchi maqol bo'lib, bo'rttirish yoki yolg'on gapirishdan ogohlantiradi. Buning ingliz tilidagi muqobili "*Don't say you know what you don't know*" bo'lib, ingliz tilida ham shunday ma'noni beradi. bu maqol, masalan, kimdir o'z malaka va bilimlarini oshirib ko'rsatmoqchi bo'lganda yoki yolg'on da'vo qilayotganini ko'rganda maslahat sifatida ishlatilishi mumkin.

2. Bekor o'tirguncha, bekor ishla.

Bu maqol ishbilarmonlik va samaradorlikka urg'u beradi. Ma'nosi shuki, odam vaqtini bo'shga sarflab, hech narsa qilmay o'tirgandan ko'ra, kichik va ahamiyatsiz bo'lsa ham, biror ish bilan band bo'lgani afzal. Shuning uchun, ish bo'lmasa ham, harakatda bo'lish yoki biror kichik foydali ish qilish qimmatliroq. Buning ingliz tilidagi muqobili: *"Instead of sitting idle, work for free"* bo'lib, bu ham aynan shu mazmunga ega. Bu maqolni, masalan, vaqtni samarasiz o'tkazmaslik uchun maslahat berganda yoki o'zini band qilish kerakligini tushuntirganda ishlatish mumkin. Ba'zida band bo'lish va o'z-o'zini rivojlantirish yo'llarini topish uchun ham foydalaniladi.

3. Bilmaganni so'rab o'rgangan olim, Orlanib so'ramagan o'ziga zolim.

Bu maqol ilm olish va o'rganishga intilishga chaqiradi. Ma'nosi shundan iboratki, biror narsani bilmagan odam uni so'rab-o'rganishga uyalmasligi kerak. Savol berib o'rganadigan kishi donolik va bilimga ega bo'ladi, lekin o'rganishni istamay, orlanib savol bermagan odam o'zini ilmsizlikda qoldirgan bo'ladi, ya'ni o'ziga nisbatan adolatsizlik qiladi. Ingliz tilidagi muqobili *"The one who learns by asking becomes a scholar; The one who is too proud to ask wrongs only himself"* bo'lib, ingliz tilida ham shunday ma'noni beradi. Bu maqolni yoshlarni yoki o'quvchilarni ilm olishga rag'batlantirishda, uyalmasdan savol berishning muhimligini tushuntirganda ishlatish mumkin. Odatda, o'rganishdan yoki noto'g'ri ko'rinib qolishdan qo'rqqan kishilarga nasihat sifatida aytiladi.

4. Bir oyog'i yerda, bir oyog'i go'rda

Bu ibora odatda juda qarigan yoki hayotning so'nggi davriga yaqinlashgan odamni tasvirlash uchun ishlatiladi. Ma'nosi shundan iboratki, bir oyog'i dunyoda, ya'ni tiriklikda, ikkinchi oyog'i esa go'rda, ya'ni o'limga yaqin bo'lgan holatda. Bu ibora hayotning muhimligini va unga qadr-qimmat bilan qarash kerakligini ifodalaydi. Ingliz tilidagi muqobili: *"have one foot in the grave"* bo'lib, bu ham aynan shu mazmunga ega. Bu ibora keksalarning holatini ta'riflash yoki umr qisqaligini eslatish uchun ishlatiladi. Odatda, hayotning vaqtinchaligi yoki inson umrining qisqaligini tushuntirishda qo'llaniladi va hayotning qadriga yetishga undaydi.

5. Bir yoqadan bosh chiqarmoq

Bu ibora jamoa bo'lib yoki birgalikda harakat qilish, bir maqsad yo'lida birlashishni anglatadi. Ma'nosi shuki, birgalikda yoki birdamlikda ish olib borish orqali bir yoqadan bosh chiqarib, kuchliroq va samaraliroq natijaga erishish mumkin. Bu ibora hamjihatlik va birlikning kuchini ta'kidlaydi. Ingliz tilidagi muqobili *"put your heads together"* bo'lib, ingliz tilida ham shunday ma'noni beradi. Bu iborani odamlar birgalikda bir ishni amalga oshirishga qaror qilganda yoki birdamlik zarur bo'lgan holatlarda ishlatish mumkin. Misol uchun, qiyin vaziyatlardan chiqishda yoki umumiy maqsadga erishishda jamoaviy harakat qilishni tavsiya qilganda qo'llaniladi.

6. Ko'z qorachig'i, ko'zining oq-u qorasi

-Bu ibora kim yoki nimadir juda qadrli, aziz va himoyaga muhtoj ekanligini ifodalaydi. Ma'nosi shuki, "ko'z qorachig'i" kabi muhim va ehtiyot qilish kerak bo'lgan narsa yoki kishi bor. Odatda yaqin inson yoki bebaho narsa haqida so'z yuritilganda ishlatiladi, ularni g'oyat ehtiyot qilib, himoya qilishga chaqiradi. . Ingliz tilidagi muqobili *"The apple of one's eye"* bo'lib, bu ham aynan shu mazmunga ega. Bu ibora oila a'zolari, sevimli inson yoki qadrlanadigan narsalarni ta'riflash uchun ishlatiladi. Masalan, ota-ona farzandlarini, yoki biror kishi o'ziga juda yaqin va muhim bo'lgan insonni "ko'z qorachig'i" deb atashi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, tilimiz nafaqat bizning o'zbek tilimiz balki ingliz tili ham ibora va maqollarlarni boy til. Ularning maznuni va ishlatilish o'rnini bilgan holda to'g'ri ishlatishimiz kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. "O'zbek tilining izohli lug'ati"- Toshkent : "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti – 2006
2. [TOSHQUVVATOV DICTIONARY](#)